

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 1 października 2020 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Produkty lecznicze stosowane u ludzi, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej – Sprzedaż przez Internet – Reklama strony internetowej apteki stacjonarnej – Ograniczenia – Zakazy przyznawania rabatu w przypadku zamówienia przekraczającego określoną ilość oraz posługiwanie się odpłatnym serwisem reklamy kontekstowej – Obowiązek przedstawienia pacjentowi do wypełnienia kwestionariusza o stanie zdrowia przed potwierdzeniem jego pierwszego zamówienia na stronie internetowej – Ochrona zdrowia publicznego – Dyrektywa 2000/31/WE – Handel elektroniczny – Artykuł 2 lit. a) – Usługa społeczeństwa informacyjnego – Artykuł 2 lit. h) – Dziedzina podlegająca koordynacji – Artykuł 3 – Zasada kraju pochodzenia – Odstępstwa – Względy uzasadniające – Ochrona zdrowia publicznego – Ochrona godności zawodu farmaceuty – Zapobieganie nadużywaniu produktów leczniczych

W sprawie C-649/18

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez cour d'appel de Paris (sąd apelacyjny w Paryżu, Francja) postanowieniem z dnia 28 września 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 15 października 2018 r., w postępowaniu:

A

przeciwko

Danielowi B.,

UD,

AFP,

B,

L,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: A. Prechal, prezes izby, K. Lenaerts, prezes Trybunału, pełniący obowiązki sędziego trzeciej izby, L.S. Rossi, J. Malenovský (sprawozdawca) i F. Biltgen, sędziowie,

rzecznik generalny: H. Saugmandsgaard Øe,

sekretarz: R. Șereș, administratorka,

* Język postępowania: francuski.

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 3 października 2019 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu A – K. Nordlander, advokat i A. Robert, avocate,
  - w imieniu Daniela B, L, B, AFP i UD – M. Guizard i S. Beaugendre, avocats,
  - w imieniu rządu francuskiego – A.-L. Desjonquères, R. Coesme i E. Leclerc, w charakterze pełnomocników,
  - w imieniu rządu greckiego – V. Karra, A. Dimitrakopoulou i E. Tsaousi, w charakterze pełnomocników,
  - w imieniu rządu hiszpańskiego – L. Aguilera Ruiz, w charakterze pełnomocnika,
  - w imieniu rządu niderlandzkiego – K. Bulterman i L. Noort, w charakterze pełnomocników,
  - w imieniu Komisji Europejskiej – F. Thiran, A. Sipos i S.L. Kaléda, w charakterze pełnomocników,
- po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 27 lutego 2020 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 34 TFUE, art. 85c dyrektywy 2001/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 listopada 2001 r. w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi (Dz.U. 2001, L 311, s. 67), zmienionej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/62/UE z dnia 8 czerwca 2011 r. (Dz.U. 2011, L 174, s. 74) (zwanej dalej „dyrektywą 2001/83”) oraz art. 3 dyrektywy 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego („dyrektywy o handlu elektronicznym”) (Dz.U. 2000, L 178, s. 1).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy A, spółką prawa niderlandzkiego prowadzącą aptekę stacjonarną z siedzibą w Niderlandach i stroną internetową nakierowaną szczególnie na francuskich klientów, a Danielem B, UD, AFP, B i L (zwanymi dalej „Danielem B i in.”), będącymi podmiotami prowadzącymi apteki stacjonarne i stowarzyszeniami reprezentującymi zawodowe interesy farmaceutów z siedzibą we Francji, i dotyczy reklamowania przez A wspomnianej strony internetowej wśród francuskich klientów za pomocą kampanii reklamowej o różnorodnej formie i znacznym zasięgu.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 98/34

- 3 Artykuł 1 akapit pierwszy pkt 2 dyrektywy 98/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 czerwca 1998 r. ustanawiającej procedurę udzielania informacji w dziedzinie norm i przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (Dz.U. 1998, L 204, s. 37), zmienionej dyrektywą 98/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 lipca 1998 r. (Dz.U. 1998, L 217, s. 18) (zwanej dalej „dyrektywą 98/34”), przewiduje:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

- 2) »usługa« oznacza każdą usługę społeczeństwa informacyjnego, to znaczy każdą usługę normalnie świadczoną za wynagrodzeniem, na odległość, drogą elektroniczną i na indywidualne żądanie odbiorcy usług”.

Dyrektywa 2000/31

- 4 Zgodnie z motywami 18 i 21 dyrektywy 2000/31:

„(18) Usługi społeczeństwa informacyjnego obejmują szeroki zakres rodzajów działalności gospodarczej prowadzonych w trybie online; takie rodzaje działalności mogą w szczególności polegać na sprzedaży towarów on-line. [...]

[...]

(21) Zasięg dziedziny podlegającej koordynacji pozostaje bez uszczerbku dla przyszłej harmonizacji na poziomie wspólnotowym odnoszącej się do usług społeczeństwa informacyjnego oraz przyszłego ustawodawstwa przyjętego na poziomie krajowym zgodnie z prawem wspólnotowym; dziedzina podlegająca koordynacji obejmuje tylko wymagania odnoszące się do działalności w trybie on-line, takie jak informacja on-line, reklama on-line, zakupy on-line, zawieranie umów on-line [...]”.

- 5 Artykuł 1 ust. 1 i 2 tej dyrektywy brzmi następująco:

„1. Niniejsza dyrektywa dąży do przyczynienia się do właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego przez zapewnienie swobodnego przepływu usług społeczeństwa informacyjnego między państwami członkowskimi.

2. Niniejsza dyrektywa zbliża, w zakresie potrzebnym do osiągnięcia celu określonego w ust. 1, niektóre przepisy krajowe w sprawie usług społeczeństwa informacyjnego odnoszące się do rynku wewnętrznego, siedzib usługodawców, informacji handlowych, umów zawieranych drogą elektroniczną, odpowiedzialności pośredników, kodeksów postępowania, pozasądowych dróg rozstrzygania sporów, dochodzenia praw przed sądem oraz współpracy między państwami członkowskimi”.

- 6 Artykuł 2 lit. a) wspomnianej dyrektywy definiuje „usługi społeczeństwa informacyjnego” jako usługi w rozumieniu art. 1 akapit pierwszy pkt 2 dyrektywy 98/34.

7 Artykuł 2 lit. h) dyrektywy 2000/31 stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy następujące pojęcia oznaczają:

- h) »dziedzina podlegająca koordynacji«: wymagania ustanowione w systemach prawnych państw członkowskich mające zastosowanie do podmiotów świadczących usługi społeczeństwa informacyjnego lub do usług społeczeństwa informacyjnego, niezależnie od tego, czy mają charakter ogólny, czy zostały przewidziane szczególnie dla nich;
  - i) koordynowana dziedzina dotyczy wymagań, które muszą być spełnione przez usługodawcę w związku z:
    - podjęciem działalności usługowej społeczeństwa informacyjnego, takich jak wymagania dotyczące kwalifikacji, zezwoleń lub zgłaszania,
    - prowadzenia [prowadzeniem] działalności polegającej na świadczeniu usług społeczeństwa informacyjnego, takich jak wymagania dotyczące zachowania usługodawcy, wymagania dotyczące jakości lub zawartości usługi, łącznie z mającymi zastosowanie do reklamy i umów, lub wymagania dotyczące odpowiedzialności usługodawcy;
  - ii) koordynowana dziedzina nie obejmuje takich wymagań jak:
    - wymagania mające zastosowanie do towarów jako takich,
    - wymagania mające zastosowanie do dostawy towarów,
    - wymagania mające zastosowanie do usług, które nie są świadczone drogą elektroniczną”.

8 Artykuł 3 tej dyrektywy, zatytułowany „Rynek wewnętrzny”, stanowi:

„1. Każde państwo członkowskie zapewnia, aby usługi społeczeństwa informacyjnego świadczone przez usługodawcę mającego siedzibę na jego terytorium były zgodne z przepisami krajowymi stosowanymi w tym państwie członkowskim i wchodzącymi w zakres koordynowanej dziedziny.

2. Państwa członkowskie nie mogą z powodów wchodzących w zakres koordynowanej dziedziny ograniczać swobody świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego pochodzących z innego państwa członkowskiego.

3. Ustępy 1 i 2 nie mają zastosowania do dziedzin określonych w załączniku.

4. Państwa członkowskie mogą podejmować środki mające na celu odstąpienie od ust. 2 w odniesieniu do określonej usługi społeczeństwa informacyjnego, jeżeli spełnione są następujące warunki:

- a) środki są:
  - (i) konieczne z jednego z następujących powodów:
    - porządek publiczny, w szczególności zapobieganie, dochodzenie, wykrywanie oraz ściganie przestępstw, wraz z ochroną małoletnich oraz walką z podżeganiem do nienawiści z powodów rasowych, seksualnych, religijnych oraz narodowościowych, a także z naruszeniem godności człowieka dotyczącymi osób fizycznych,
    - ochrona zdrowia publicznego,
    - bezpieczeństwo publiczne, łącznie z zapewnianiem bezpieczeństwa narodowego oraz obrony narodowej,

- ochrona konsumentów, łącznie z inwestorami;
  - (ii) podejmowane przeciw określonej usłudze społeczeństwa informacyjnego, która narusza cele określone w [ppkt] (i) lub która faktycznie i poważnie grozi naruszeniem tych celów;
  - (iii) proporcjonalne do tych celów;
- b) państwo członkowskie przed podjęciem takich środków oraz bez uszczerbku dla postępowania sądowego, łącznie ze wstępną procedurą sądową oraz czynnościami przeprowadzonymi w postępowaniu przygotowawczym:
- zwróciło się do państwa członkowskiego określonego w ust. 1, aby podjęło środki, a państwo to ich nie podjęło lub były one niewystarczające,
  - powiadomiło Komisję i państwo członkowskie określone w ust. 1 o zamiarze podjęcia takich środków.

[...]”.

- 9 W art. 8 ust. 1 wspomnianej dyrektywy przewidziano, że „państwa członkowskie zapewniają, żeby używanie informacji handlowych, które są częścią lub stanowią usługę społeczeństwa informacyjnego świadczoną przez przedstawiciela zawodu regulowanego, było dozwolone pod warunkiem zgodności z zasadami wykonywania zawodu, dotyczącymi w szczególności niezależności, godności i prestiżu zawodu, tajemnicy zawodowej i rzetelności wobec klientów i innych przedstawicieli zawodu”.

Dyrektywa 2001/83

- 10 Artykuł 85c dyrektywy 2001/83, zawarty w tytule VIIa, zatytułowanym „Sprzedaż na odległość dla ludności”, brzmi następująco:

„1. Bez uszczerbku dla przepisów krajowych zakazujących oferowania ludności w sprzedaży na odległość, w drodze usług społeczeństwa informacyjnego, produktów leczniczych wydawanych na receptę państwa członkowskie zapewniają, by produkty lecznicze były oferowane w sprzedaży na odległość w drodze usług społeczeństwa informacyjnego w rozumieniu dyrektywy [98/34] przy zachowaniu następujących warunków:

- a) osoba fizyczna lub prawna oferująca produkty lecznicze jest uprawniona lub upoważniona do dostarczania ludności produktów leczniczych, w tym na odległość, zgodnie z przepisami krajowymi państwa członkowskiego miejsca zamieszkania lub siedziby danej osoby;
- b) osoba, o której mowa w lit. a), zgłosiła państwu członkowskiemu miejsca zamieszkania lub siedziby co najmniej następujące informacje:

[...]

- c) produkty lecznicze spełniają wymogi przepisów krajowych państwa członkowskiego przeznaczenia zgodnie z art. 6 ust. 1;
- d) bez uszczerbku dla wymogów informacyjnych ustanowionych w dyrektywie [2000/31] strona internetowa, na której oferowane są produkty lecznicze, zawiera co najmniej:

[...].

2. Państwa członkowskie mogą wprowadzić uzasadnione względami ochrony zdrowia publicznego warunki detalicznego dostarczania na ich terytorium produktów leczniczych oferowanych ludności w sprzedaży na odległość w drodze usług społeczeństwa informacyjnego.

[...]

6. Bez uszczerbku dla dyrektywy [2000/31] i dla wymogów ustanowionych w niniejszym tytule państwa członkowskie podejmują działania niezbędne do zapewnienia, by osoby oferujące ludności produkty lecznicze w sprzedaży na odległość w drodze usług społeczeństwa informacyjnego i działające na ich terytorium, a niebędące osobami, o których mowa w ust. 1, podlegały skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym sankcjom”.

11 Tytuły VIII i VIIIa dyrektywy 2001/83, zatytułowane „Reklama” oraz „Informacja i reklama”, zawierają, odpowiednio, art. 86–88 oraz art. 88a–100.

12 Artykuł 88 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2001/83 przewiduje:

„Państwa członkowskie wprowadzają zakaz reklamy o zasięgu ogólnospołecznym produktów leczniczych, które:

a) są dostępne wyłącznie na receptę lekarską, zgodnie z tytułem VI”.

Dyrektywa (UE) 2015/1535

13 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/1535 z dnia 9 września 2015 r. ustanawiająca procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (Dz.U. 2015, L 241, s. 1) uchyliła i zastąpiła z dniem 7 października 2015 r. dyrektywę 98/34.

14 Artykuł 1 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2015/1535 stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

b) »usługa« oznacza każdą usługę społeczeństwa informacyjnego, to znaczy każdą usługę normalnie świadczoną za wynagrodzeniem, na odległość, drogą elektroniczną i na indywidualne żądanie odbiorcy usług”.

15 Zgodnie z art. 10 akapit drugi dyrektywy 2015/1535 odesłania do dyrektywy 98/34 odczytuje się jako odesłania do dyrektywy 2015/1535.

Prawo francuskie

Kodeks zdrowia publicznego

16 Artykuł R. 4235-22 kodeksu zdrowia publicznego stanowi, że „farmaceuci nie mogą poszukiwać klientów za pomocą działań i środków uwłaczających godności zawodu”.

17 Artykuł R. 4235-64 tego kodeksu przewiduje, że „farmaceuta nie może poprzez żadne działanie ani środek zachęcać pacjentów do nadużywania produktów leczniczych”.

Zarządzenie w sprawie dobrych praktyk w zakresie wydawania produktów leczniczych

- 18 Punkt 7.1, zatytułowany „Rada farmaceutyczna”, znajdujący się w sekcji 7, zatytułowanej „Dodatkowe zasady mające zastosowanie do handlu elektronicznego produktami leczniczymi”, załącznika do zarządzenia z dnia 28 listopada 2016 r. w sprawie dobrych praktyk w zakresie wydawania produktów leczniczych w aptekach, aptekach prowadzonych przez instytucje dodatkowego ubezpieczenia zdrowotnego i aptekach należących do ratownictwa górniczego, wskazanych w art. L. 5121-5 kodeksu zdrowia publicznego (JORF z dnia 1 grudnia 2016 r., tekst nr 25, zwanego dalej „zarządzeniem w sprawie dobrych praktyk w zakresie wydawania produktów leczniczych”) stanowi:

„Stronę internetową służącą do handlu elektronicznego produktami leczniczymi tworzy się w ten sposób, aby żaden produkt leczniczy nie mógł zostać wydany bez umożliwienia interakcji między pacjentem a farmaceutą danej apteki przed potwierdzeniem zamówienia. Automatyczna odpowiedź na pytanie pacjenta nie jest zatem wystarczająca dla udzielenia informacji i porady przystosowanej do szczególnego przypadku pacjenta.

Niektóre dane osobowe dotyczące pacjenta są niezbędne farmaceucie, aby mógł on zapewnić, że zamówienie jest odpowiednie do stanu zdrowia pacjenta, i aby mógł rozpoznać ewentualne przeciwwskazania. Tak więc przed potwierdzeniem pierwszego zamówienia farmaceuta udostępnia za pośrednictwem Internetu kwestionariusz, w którym zawarte są pytania o wiek, wagę, wzrost, płeć, trwające leczenie, historię alergii, przeciwwskazania, ewentualnie ciążę lub karmienie piersią. Pacjent powinien potwierdzić prawdziwość tych informacji.

Kwestionariusz wypełnia się przy pierwszym zamówieniu, w trakcie procesu potwierdzania zamówienia. Nie można dostarczyć żadnego produktu leczniczego, jeśli kwestionariusz nie zostanie wypełniony. Farmaceuta dokonuje następnie zatwierdzenia kwestionariusza, potwierdzając, że zapoznał się z informacjami dostarczonymi przez pacjenta, przed potwierdzeniem zamówienia.

Proponuje się uaktualnienie kwestionariusza przy każdym zamówieniu.

[...]”.

Zarządzenie w sprawie zasad technicznych

- 19 Sekcja 1, zatytułowana „Funkcje stron internetowych prowadzących handel elektroniczny produktami leczniczymi”, załącznika do zarządzenia z dnia 28 listopada 2016 r. w sprawie zasad technicznych mających zastosowanie do stron internetowych prowadzących handel elektroniczny produktami leczniczymi przewidzianych w art. L. 5125-39 kodeksu zdrowia publicznego (JORF z dnia 1 grudnia 2016 r., tekst nr 26, zwanego dalej „zarządzeniem w sprawie zasad technicznych”) przewiduje, że „zakazane jest umieszczanie reklamy kontekstowej w wynikach wyszukiwań w wyszukiwarkach lub porównywarkach cen w zamian za płatność”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 20 A, spółka prawa niderlandzkiego, została zarejestrowana w Niderlandach w celu wykonywania działalności polegającej na prowadzeniu apteki stacjonarnej. Spółka ta sprzedaje także produkty lecznicze oraz produkty farmaceutyczne przez Internet za pomocą kilku stron internetowych, z których jedna jest szczególnie przeznaczona dla francuskich konsumentów. Produkty lecznicze sprzedawane za pośrednictwem tej strony uzyskały we Francji zezwolenie na wprowadzenie do obrotu i nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej.

- 21 A przeprowadziła kampanię reklamową dla sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, skierowaną tym samym do konsumentów francuskich. Kampania ta obejmowała dołączanie ulotki reklamowej do przesyłek wysłanych przez inne podmioty prowadzące sprzedaż na odległość (tzw. metoda „dołączania”) oraz wysyłanie listów z reklamami. A dokonała również publikacji na wspomnianej stronie internetowej ofert promocyjnych polegających na przyznaniu rabatu od całkowitej kwoty zamówienia produktów leczniczych w przypadku przekroczenia pewnej kwoty oraz zakupu odpłatnego serwisu reklamy kontekstowej w wyszukiwarkach internetowych.
- 22 Daniel B. i in. wytoczył przed tribunal de commerce de Paris (sądem gospodarczym w Paryżu, Francja) powództwo przeciwko A, w szczególności w celu naprawienia szkody, którą, jak uważają, ponieśli z powodu nieuczciwej konkurencji, której dopuściła się A poprzez czerpanie nienależnej korzyści z naruszania francuskich przepisów w dziedzinie reklamy i sprzedaży produktów leczniczych przez Internet.
- 23 A uważa natomiast, że przepisy te nie mają do niej zastosowania, ponieważ jest ona spółką założoną zgodnie z prawem w Niderlandach dla celów prowadzenia apteki stacjonarnej, oferującą swoje produkty w drodze handlu elektronicznego konsumentom francuskim.
- 24 Wyrokiem z dnia 11 lipca 2017 r. tribunal de commerce de Paris (sąd gospodarczy w Paryżu) orzekł, że prawo niderlandzkie reguluje utworzenie strony internetowej skierowanej do klientów francuskich. Jednakże, zdaniem tego sądu, art. R. 4235-22 i R. 4235-64 kodeksu zdrowia publicznego mają zastosowanie do spółek utworzonych w innych państwach członkowskich, które sprzedają francuskim pacjentom produkty lecznicze przez Internet. Sąd ten uznał, że A, poprzez rozpowszechnienie ponad trzech milionów egzemplarzy ulotki reklamowej poza lokalem swojej apteki, zwróciła się do francuskich klientów za pomocą środków uwłaczających godności zawodu farmaceuty, z naruszeniem tych przepisów. Tribunal de commerce de Paris (sąd gospodarczy w Paryżu) uznał zatem, że naruszenie omawianych przepisów, z którego A czerpała korzyść gospodarczą kosztem innych uczestników rynku, stanowiło czyn nieuczciwej konkurencji.
- 25 A wniosła apelację od tego wyroku do cour d’appel de Paris (sądu apelacyjnego w Paryżu, Francja) podnosząc, że art. R. 4235-22 i R. 4235-64 kodeksu zdrowia publicznego nie mają do niej zastosowania. Przepisy te naruszają zasadę stosowania przepisów państwa pochodzenia, o której mowa w art. 3 dyrektywy 2000/31 i w art. 85c dyrektywy 2001/83, a także swobodę przepływu towarów zagwarantowaną w art. 34 TFUE. Naruszeń tych nie można uzasadnić ochroną zdrowia publicznego.
- 26 Przed cour d’appel de Paris (sądem apelacyjnym w Paryżu) Daniel B i in. wnoszą o utrzymanie w mocy wyroku tribunal de commerce de Paris (sądu gospodarczego w Paryżu) w zakresie, w jakim sąd ten zastosował do reklamy sprzedaży produktów leczniczych prawo francuskie oraz uznał szeroko zakrojoną kampanię reklamową prowadzoną przez spółkę A za „czyn nieuczciwej konkurencji”, zarówno z uwagi na jej charakter uwłaczający godności zawodu farmaceuty, jak i jej treść, zachęcającą do nadużywania produktów leczniczych. Daniel B i in. wnoszą o zmianę tego wyroku w pozostałym zakresie, podnosząc, że kodeks zdrowia publicznego oraz zarządzenie w sprawie dobrych praktyk w zakresie wydawania produktów leczniczych regulują również posługiwanie się przez A odpłatnym serwisem reklamy kontekstowej. Twierdzą oni, że ograniczenia reklamy sprzedaży produktów leczniczych przez Internet wynikające z kodeksu zdrowia publicznego są uzasadnione celem ochrony godności i prestiżu zawodu farmaceuty. Ograniczenia te są proporcjonalne do realizacji tego celu, który jest związany z ochroną zdrowia publicznego.
- 27 W tych okolicznościach cour d’appel de Paris (sąd apelacyjny w Paryżu) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„[...] Czy przepisy unijne, w tym w szczególności:

– art. 34 [TFUE];

- przepisy art. 85c dyrektywy [2001/83], [i]
- klauzula rynku wewnętrznego, o której mowa w art. 3 dyrektywy [2000/31]

zezwalają państwu członkowskiemu Unii [Europejskiej] na wprowadzenie na swoim terytorium w odniesieniu do farmaceutów będących obywatelami innego państwa członkowskiego Unii szczególnych przepisów obejmujących:

- zakaz zwracania się z ofertą do klientów za pomocą metod i środków uznanych za uwłaczające godności zawodu zgodnie z aktualnym brzmieniem art. R 4235-22 [kodeksu zdrowia publicznego]?
- zakaz zachęcania pacjentów do nadużywania produktów leczniczych zgodnie z aktualnym brzmieniem art. R 4235-64 [kodeksu zdrowia publicznego]?
- obowiązek przestrzegania określonych przez organ publiczny państwa członkowskiego dobrych praktyk wydawania produktów leczniczych, polegających między innymi na wymogu udostępnienia w trakcie procesu zamawiania produktów leczniczych przez Internet kwestionariusza o stanie zdrowia oraz zakazie korzystania z odpłatnego serwisu internetowego reklamy kontekstowej, zgodnie z [zarządzeniem w sprawie dobrych praktyk w zakresie wydawania produktów leczniczych oraz zarządzeniem w sprawie zasad technicznych?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

Uwagi wstępne

- 28 Jak wynika z brzmienia zadanego pytania, dotyczy ono w istocie zgodności z prawem Unii uregulowania krajowego stosowanego przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim.
- 29 W celu udzielenia odpowiedzi na to pytanie należy w niniejszej sprawie uwzględnić przede wszystkim przepisy dyrektywy 2000/31.
- 30 Przede wszystkim bowiem zgodnie z art. 1 ust. 1 w związku z art. 1 ust. 2 tej dyrektywy jej celem jest przyczynienie się do właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego przez zapewnienie swobody świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego między państwami członkowskimi poprzez zbliżenie, w niezbędnym zakresie, niektórych przepisów krajowych mających zastosowanie do tych usług.
- 31 Następnie, art. 2 lit. a) tej dyrektywy w związku z art. 1 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2015/1535 definiuje „usługi społeczeństwa informacyjnego” jako „każdą usługę społeczeństwa informacyjnego, to znaczy każdą usługę normalnie świadczoną za wynagrodzeniem, na odległość, drogą elektroniczną i na indywidualne żądanie odbiorcy usług”, przy czym – jak wynika z motywu 18 dyrektywy 2000/31 – usługi te obejmują szeroki zakres rodzajów działalności gospodarczej prowadzonych w trybie on-line, takich jak między innymi sprzedaż towarów on-line.
- 32 Wreszcie, jeśli chodzi w szczególności o usługi w zakresie sprzedaży produktów leczniczych przez Internet, z art. 1 ust. 5 dyrektywy 2000/31 wynika, że taka sprzedaż nie należy do działalności wyłączonych ze stosowania tej dyrektywy (zob. analogicznie wyrok z dnia 2 grudnia 2010 r., Ker-Optika, C-108/09, EU:C:2010:725, pkt 27). Z kolei art. 85c dyrektywy 2001/83 dotyczący sprzedaży produktów leczniczych na odległość w drodze usług społeczeństwa informacyjnego odsyła

w szczególności do przepisów dyrektywy 2000/31 i nie zakazuje sprzedaży na odległość produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, które jako jedyne stanowią przedmiot postępowania głównego.

- 33 Z powyższego wynika, że usługa sprzedaży produktów leczniczych przez Internet, taka jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, może stanowić usługę społeczeństwa informacyjnego w rozumieniu art. 2 lit. a) dyrektywy 2000/31, a tym samym być objęta zakresem stosowania tej dyrektywy w odniesieniu do wymogów mających zastosowanie do tej usługi, które wchodzą w zakres „dziedziny podlegającej koordynacji” w rozumieniu art. 2 lit. h) wspomnianej dyrektywy.
- 34 Ponadto zgodnie z art. 3 ust. 4 dyrektywy 2000/31 państwa członkowskie mogą podejmować środki mające na celu odstąpienie od zasady swobodnego świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego w odniesieniu do wchodzącej w zakres koordynowanej dziedziny danej usługi społeczeństwa informacyjnego pod warunkiem spełnienia dwóch kumulatywnych warunków przewidzianych w lit. a) i b) powyższego przepisu (zob. podobnie wyrok z dnia 19 grudnia 2019 r., Airbnb Ireland, C-390/18, EU:C:2019:1112, pkt 83, 84). Tym samym wykładnia art. 3 ust. 4 tej dyrektywy, zgodnie z którą państwa członkowskie mogłyby uzasadnić na podstawie prawa pierwotnego wymóg niespełniający warunków przewidzianych we wspomnianym przepisie pozbawiałaby ten ostatni przepis wszelkiej skuteczności, zaprzeczając definitywnie dokonanej w nim zamierzonej harmonizacji (zob. analogicznie wyrok z dnia 16 czerwca 2015 r., Rina Services i in., C-593/13, EU:C:2015:399, pkt 37). W tych okolicznościach nie ma potrzeby dokonywania oceny spornego w postępowaniu głównym uregulowania krajowego w świetle prawa pierwotnego, a w szczególności art. 34 TFUE.

W przedmiocie dopuszczalności

- 35 Po pierwsze, rząd francuski podnosi zarzut niedopuszczalności pytania prejudycjalnego w zakresie, w jakim dotyczy ono wykładni przepisów dyrektywy 2000/31. W istocie osoba prywatna nie może powoływać się na przepisy dyrektywy w stosunku do innej osoby prywatnej w ramach sporu o charakterze horyzontalnym w celu sprzeciwienia się stosowaniu przepisów krajowych sprzecznych z tymi przepisami. W związku z tym ten aspekt zadanego pytania ma charakter hipotetyczny.
- 36 W tym względzie należy przypomnieć, że jedynie do sądu krajowego, który rozstrzyga spór i odpowiada za przyszłe orzeczenie, należy ocena, w świetle szczególnych okoliczności sporu, znaczenia pytań zadanych przez niego Trybunałowi. W związku z powyższym, jeśli wspomniane pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 czerwca 2015 r., Gauweiler i in., C-62/14, EU:C:2015:400, pkt 24; z dnia 7 lutego 2018 r., American Express, C-304/16, EU:C:2018:66, pkt 31).
- 37 Pytania dotyczące prawa Unii korzystają z domniemania, że mają znaczenie dla sprawy. Odmowa rozstrzygnięcia przez Trybunał w przedmiocie postawionego przez sąd krajowy pytania prejudycjalnego jest możliwa tylko wtedy, gdy oczywiste jest, że wykładnia przepisu prawa Unii, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego, które są niezbędne do udzielenia przydatnej odpowiedzi na przedstawione mu pytania (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 czerwca 2015 r., Gauweiler i in., C-62/14, EU:C:2015:400, pkt 25; z dnia 7 lutego 2018 r., American Express, C-304/16, EU:C:2018:66, pkt 32).
- 38 Należy wprawdzie zauważyć, że w kontekście sporów między jednostkami Trybunał konsekwentnie orzekał, iż dyrektywa nie może samoistnie tworzyć obowiązków po stronie jednostki, wskutek czego nie można powoływać się na nią przeciwko niej. Jednakże Trybunał orzekał również wielokrotnie, że wynikające z dyrektywy zobowiązanie państw członkowskich do osiągnięcia rezultatu w niej wskazanego, jak również powinność podjęcia wszelkich właściwych środków ogólnych lub szczególnych

w celu zapewnienia wykonania tego zobowiązania, ciążą na wszystkich organach tych państw, w tym, w granicach ich kompetencji, na organach sądowych (wyrok z dnia 19 kwietnia 2016 r., DI, C-441/14, EU:C:2016:278, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 39 Stosując prawo krajowe, sądy krajowe muszą przy dokonywaniu jego wykładni uwzględnić zatem w szczególności całość norm tego prawa i w oparciu o uznane w porządku krajowym metody wykładni uczynić wszystko, by możliwie w jak najszerszym zakresie interpretować je w świetle treści i celów danej dyrektywy, tak by doprowadzić do osiągnięcia zamierzonego przez nią skutku, realizując tym samym normę ustanowioną w art. 288 akapit trzeci TFUE (wyrok z dnia 19 kwietnia 2016 r., DI, C-441/14, EU:C:2016:278, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 40 W tych okolicznościach nie jest jasne, czy przywołane pytanie, w zakresie, w jakim dotyczy dyrektywy 2000/31, dotyczy problemu o charakterze hipotetycznym.
- 41 Po drugie, A podnosi, że Republika Francuska nie wypełniła ciążącego na niej na podstawie art. 3 ust. 4 lit. b) tiret drugie dyrektywy 2000/31 obowiązku notyfikowania środków ograniczających będących przedmiotem postępowania głównego.
- 42 W tym względzie należy zauważyć, że w przypadku gdy uregulowanie krajowe przewidujące różne zakazy lub obowiązki nałożone na podmiot świadczący usługi społeczeństwa informacyjnego ogranicza tym samym swobodę świadczenia usług, dane państwo członkowskie musi na podstawie tego przepisu powiadomić wcześniej Komisję i państwo członkowskie, na którego terytorium dany usługodawca ma siedzibę, o swoim zamiarze podjęcia środków ograniczających (wyrok z dnia 19 grudnia 2019 r., Airbnb Ireland, C-390/18, EU:C:2019:1112, pkt 85).
- 43 Ponadto Trybunał orzekł już, że taki obowiązek uprzedniego powiadomienia stanowi istotny wymóg proceduralny uzasadniający bezskuteczność wobec jednostek nienotyfikowanego środka ograniczającego swobodny przepływ usług społeczeństwa informacyjnego (wyrok z dnia 19 grudnia 2019 r., Airbnb Ireland, C-390/18, EU:C:2019:1112, pkt 94).
- 44 Jednakże, jak wynika z orzecznictwa przytoczonego w pkt 37 niniejszego wyroku, pytania dotyczące prawa Unii korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy. Domniemania tego nie może obalić sam fakt, że jedna ze stron postępowania głównego podważa określone okoliczności, których prawidłowość podlega sprawdzeniu przez sąd odsyłający, a nie przez Trybunał (zob. podobnie wyroki: z dnia 5 grudnia 2006 r., Cipolla i in., C-94/04 i C-202/04, EU:C:2006:758, pkt 26; z dnia 14 kwietnia 2016 r., Polkomtel, C-397/14, EU:C:2016:256, pkt 38).
- 45 Z powyższych rozważań wynika, że pytanie prejudycjalne jest dopuszczalne.

Co do istoty

- 46 W świetle wyjaśnień przedstawionych w pkt 28–34 niniejszego wyroku i w celu udzielenia sądowi odsyłającemu przydatnej odpowiedzi, aby móc rozstrzygnąć zawisły przed nim spór, zadane pytanie należy rozumieć w ten sposób, że zmierza ono w istocie do ustalenia, czy dyrektywę 2000/31 należy interpretować w ten sposób, iż stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego:

- zakazującego aptekom sprzedającym te produkty lecznicze zwracania się z ofertą do klientów za pomocą określonych metod i środków, w szczególności takich, które polegają na masowej dystrybucji listów z reklamami i ulotek reklamowych przeznaczonych do celów reklamowych poza ich lokalem;

- zakazującego takim aptekom stosowania ofert promocyjnych mających na celu przyznanie rabatu od całkowitej kwoty zamówienia produktów leczniczych w przypadku przekroczenia pewnej kwoty;
- zobowiązującego wspomniane apteki do udostępnienia w trakcie procesu zamawiania produktów leczniczych przez Internet kwestionariusza o stanie zdrowia;
- zakazującego tym aptekom posługiwania się odpłatnym serwisem reklamy kontekstowej w wyszukiwarkach i porównywarkach cen.

W przedmiocie pierwszej części zadanego pytania

- 47 W pierwszej części pytania sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy dyrektywę 2000/31 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim, uregulowania krajowego zakazującego aptekom zwracania się z ofertą do klientów za pomocą określonych metod i środków, w szczególności takich, które polegają na masowej dystrybucji listów z reklamami i ulotek reklamowych przeznaczonych do celów reklamowych poza ich lokalem.
- 48 W niniejszym przypadku z postanowienia odsyłającego wynika, że usługodawca, którego dotyczy postępowanie główne, prowadzi kampanię reklamową o różnorodnej formie i znacznym zasięgu dotyczącą jego usług sprzedaży przez Internet, zarówno za pomocą nośników fizycznych, takich jak w szczególności listy z reklamami lub ulotki reklamowe, jak i za pośrednictwem swojej strony internetowej.
- 49 W celu udzielenia odpowiedzi na pierwszą część przedstawionego pytania należy na wstępie zauważyć, że nie należy uwzględniać tytułów VIII i VIIIa dyrektywy 2001/83 dotyczących reklamy produktów leczniczych.
- 50 Jak bowiem zauważył rzecznik generalny w pkt 52 opinii, art. 86–100 dyrektywy 2001/83, które wchodzi w skład wspomnianych tytułów, regulują treść przekazu reklamowego oraz sposoby reklamowania określonych produktów leczniczych, lecz nie regulują reklamy usług sprzedaży produktów leczniczych przez Internet.
- 51 W pierwszej kolejności należy zatem zbadać, czy działalność reklamowa, taka jak opisana w pkt 48 niniejszego wyroku, jest objęta zakresem stosowania dyrektywy 2000/31 i to w zależności od tego, czy działalność ta jest prowadzona za pomocą nośników fizycznych, czy też elektronicznych.
- 52 W tym względzie art. 3 ust. 1 dyrektywy 2000/31 stanowi, że każde państwo członkowskie zapewnia, aby usługi społeczeństwa informacyjnego świadczone przez usługodawcę mającego siedzibę na jego terytorium były zgodne z przepisami krajowymi stosowanymi w tym państwie członkowskim i wchodzącymi w zakres „koordynowanej dziedziny” w rozumieniu art. 2 lit. h) tej dyrektywy.
- 53 Zgodnie z tym ostatnim przepisem „dziedzina podlegająca koordynacji” obejmuje jedynie wymogi mające zastosowanie do usług, które są świadczone drogą elektroniczną, a w szczególności, jak wynika z motywu 21 tej samej dyrektywy, wymogi dotyczące reklamy przez Internet.
- 54 Otóż reklama będąca przedmiotem postępowania głównego jest częściowo prowadzona za pomocą nośników fizycznych.

- 55 Niemniej jednak należy zauważyć, że taka reklama w całości, niezależnie od konkretnego sposobu, w jaki jest dokonywana, ma na celu przyciągnięcie do strony internetowej apteki potencjalnych konsumentów i promowanie sprzedaży jej produktów przez Internet.
- 56 Taka reklama dokonywana przez usługodawcę wydaje się być zatem elementem pomocniczym i nierozzerwalnie związanym z jego usługą sprzedaży produktów leczniczych przez Internet, z której wywodzi ona w pełni swoje znaczenie gospodarcze.
- 57 W tych okolicznościach sztuczne byłoby uznanie części reklamy prowadzonej za pośrednictwem Internetu za wchodzącą w zakres „dziedziny podlegającej koordynacji” oraz wyłączenie z tej dziedziny części reklamy prowadzonej za pomocą nośników fizycznych.
- 58 Ponadto wykładnia ta znajduje potwierdzenie w art. 2 lit. h) ppkt (i) dyrektywy 2000/31, który przewiduje, że „dziedzina podlegająca koordynacji” dotyczy wymagań związanych z wykonywaniem działalności polegającej na świadczeniu usług społeczeństwa informacyjnego, takich jak wymagania dotyczące w szczególności zachowania usługodawcy, wymagania dotyczące jakości lub zawartości usługi, „łącznie z mającymi zastosowanie do reklamy”.
- 59 Z powyższego wynika, że niezależnie od nośnika fizycznego lub elektronicznego, za pomocą którego jest prowadzona działalność reklamowa taka jak będąca przedmiotem postępowania głównego, stanowi ona element pomocniczy i nierozzerwalnie związany z usługą sprzedaży przez Internet i wchodzi w związku z tym w całości w zakres „dziedziny podlegającej koordynacji” w rozumieniu dyrektywy 2000/31.
- 60 W tych okolicznościach w drugiej kolejności należy przypomnieć, że państwo członkowskie przeznaczenia usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, nie może co do zasady, zgodnie z art. 3 ust. 2 dyrektywy 2000/31, ograniczać swobody świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego pochodzących z innego państwa członkowskiego.
- 61 W niniejszej sprawie nałożony przez dane państwo członkowskie zakaz, taki jak będący przedmiotem postępowania głównego, może ograniczać możliwość zaprezentowania się potencjalnym klientom w tym państwie członkowskim przez aptekę mającą siedzibę w innym państwie członkowskim i promowania oferowanej przez tę aptekę usługi sprzedaży jej produktów przez Internet.
- 62 W konsekwencji tego rodzaju zakaz należy uznać za ograniczenie swobody świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego.
- 63 Niemniej jednak, w trzeciej kolejności, zgodnie z art. 3 ust. 4 lit. a) dyrektywy 2000/31 państwa członkowskie mogą, w odniesieniu do danej usługi społeczeństwa informacyjnego, podjąć środki stanowiące odstępstwo od art. 3 ust. 2, pod warunkiem, po pierwsze, że środki te są konieczne w celu zagwarantowania porządku publicznego, ochrony zdrowia publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub ochrony konsumentów, po drugie, że zostały podjęte w odniesieniu do usługi społeczeństwa informacyjnego, która skutecznie narusza te cele lub faktycznie i poważnie grozi ich naruszeniem oraz, po trzecie, że są one do tych celów proporcjonalne.
- 64 Co się tyczy warunków konieczności i proporcjonalności, o których mowa w art. 3 ust. 4 lit. a) dyrektywy 2000/31, w celu dokonania oceny zgodności z prawem Unii rozpatrywanych przepisów krajowych należy uwzględnić, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 122 opinii, orzecznictwo dotyczące art. 34 i 56 TFUE, ponieważ warunki te pokrywają się w znacznym stopniu z warunkami, którym podlega każde naruszenie swobód podstawowych zagwarantowanych w owych postanowieniach traktatu FUE.

- 65 W tym względzie rząd francuski twierdzi, że zakaz prowadzenia przez apteki sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej w celu zwracania się z ofertą do klientów za pomocą określonych metod i środków takich jak te będące przedmiotem postępowania głównego, które są stosowane w sposób szeroko zakrojony i intensywny, jest uzasadniony z punktu widzenia ochrony godności zawodu farmaceuty.
- 66 Mając na względzie znaczenie stosunku opartego na zaufaniu, jakie powinno istnieć między osobą wykonującą zawód w sektorze opieki zdrowotnej a jej pacjentem, ochrona godności zawodu regulowanego w sektorze opieki zdrowotnej, która znajduje również odzwierciedlenie w art. 8 ust. 1 dyrektywy 2000/31, może stanowić nadrzędny wzgląd interesu ogólnego związanego z ochroną zdrowia publicznego mogący uzasadniać ograniczenie swobody świadczenia usług (zob. podobnie wyrok z dnia 4 maja 2017 r., Vanderborght, C-339/15, EU:C:2017:335, pkt 67, 68).
- 67 W tym względzie Trybunał orzekł już między innymi, że intensywne używanie reklamy lub wybór agresywnych przekazów reklamowych mogą szkodzić ochronie zdrowia i uwłaczać godności osoby wykonującej zawód w sektorze opieki zdrowotnej (zob. analogicznie wyrok z dnia 4 maja 2017 r., Vanderborght, C-339/15, EU:C:2017:335, pkt 69).
- 68 Ponieważ zakaz będący przedmiotem postępowania głównego realizuje tym samym cel ochrony zdrowia publicznego, o którym mowa w art. 3 ust. 4 lit. a) dyrektywy 2000/31 oraz w art. 85c ust. 2 dyrektywy 2001/83, należy następnie ocenić, czy zakaz ten jest odpowiedni dla zagwarantowania realizacji tego celu.
- 69 W tym względzie uregulowanie zakazujące usługodawcy, takiemu jak ten, którego dotyczy postępowanie główne, prowadzenia szeroko zakrojonej i intensywnej kampanii reklamowej, w tym poza lokalem swojej apteki, za pomocą nośników fizycznych i elektronicznych, wydaje się odpowiednie do osiągnięcia celu ochrony godności zawodu farmaceuty, a ostatecznie celu ochrony zdrowia publicznego.
- 70 Jak bowiem słusznie podnosi rząd hiszpański, taka praktyka wiąże się z ryzykiem zrównania produktów leczniczych ze zwyczajnymi produktami konsumpcyjnymi, takimi jak produkty, których dotyczy stosowana w niniejszej sprawie „metoda dołączania”. Ponadto rozpowszechnianie na dużą skalę ulotek reklamowych w skrzynkach pocztowych potencjalnych konsumentów tworzy również komercyjny i handlowy obraz zawodu farmaceuty, który może zmienić postrzeganie tego zawodu przez odbiorców.
- 71 Co się tyczy koniecznego charakteru zakazu takiego jak w postępowaniu głównym, należy przypomnieć, że zdrowie i życie ludzi ma pierwszorzędne znaczenie pośród dóbr i interesów chronionych traktatem FUE oraz że do państw członkowskich należy decyzja o poziomie, na którym chcą one zapewnić ochronę zdrowia publicznego, oraz o sposobie osiągnięcia tego poziomu. Jako że poziom ten może być różny w poszczególnych państwach członkowskich, należy przyznać państwom członkowskim swobodę uznania w tym zakresie (wyrok z dnia 18 września 2019 r., VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, pkt 71).
- 72 Niemniej jednak Trybunał orzekł już, niezależnie od owej swobody uznania, że ograniczenie wynikające z zastosowania przepisów krajowych zakazujących w sposób ogólny i całkowity wszelkiej reklamy prowadzonej przez osoby wykonujące zawód w sektorze opieki zdrowotnej dotyczącej ich świadczeń wykracza poza to, co jest konieczne do ochrony zdrowia publicznego i godności zawodu regulowanego w sektorze opieki zdrowotnej (zob. podobnie wyrok z dnia 4 maja 2017 r., Vanderborght, C-339/15, EU:C:2017:335, pkt 72, 75).
- 73 W świetle tego orzecznictwa do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy zakaz będący przedmiotem postępowania głównego nie prowadzi do uniemożliwienia usługodawcy, którego dotyczy postępowanie główne, prowadzenia jakiegokolwiek reklamy poza lokalem jego apteki, bez względu na nośnik lub jej zakres. Gdyby tak było, zakaz ten wykraczałby poza to, co jest konieczne do osiągnięcia zamierzonych celów.

74 Z całości powyższych rozważań wynika, że na pierwszą część zadanego pytania należy odpowiedzieć, iż dyrektywę 2000/31 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego zakazującego aptekom zwracania się z ofertą do klientów za pomocą określonych metod i środków, w szczególności takich, które polegają na masowej dystrybucji listów z reklamami i ulotek reklamowych przeznaczonych do celów reklamowych poza ich lokalem, pod warunkiem jednak, że uregulowanie to nie prowadzi do uniemożliwienia odnośnemu usługodawcy prowadzenia jakiejkolwiek reklamy poza lokalem jego apteki, bez względu na nośnik lub jej zakres, czego zbadanie należy do sądu odsyłającego.

W przedmiocie drugiej części zadanego pytania

75 W drugiej części pytania sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy dyrektywę 2000/31 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego zakazującego aptekom stosowania ofert promocyjnych mających na celu przyznanie rabatu od całkowitej kwoty zamówienia produktów leczniczych w przypadku przekroczenia pewnej kwoty.

76 W niniejszej sprawie nałożony przez państwo członkowskie zakaz, taki jak będący przedmiotem postępowania głównego, może ograniczać możliwość apteki mającej siedzibę w innym państwie członkowskim przyciągania do swojej oferty zainteresowanych osób zamieszkałych w tym pierwszym państwie członkowskim, jak również możliwość zwiększenia atrakcyjności proponowanej przez tę aptekę usługi sprzedaży jej produktów przez Internet.

77 Z powyższego wynika, że tego rodzaju zakaz należy uznać za ograniczenie swobody świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego w rozumieniu art. 3 ust. 2 dyrektywy 2000/31.

78 Należy zatem, zgodnie z art. 3 ust. 4 lit. a) tej dyrektywy, zbadać, czy zakaz ten realizuje cel określony w tym przepisie i czy jest on odpowiedni dla zagwarantowania jego realizacji oraz czy nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

79 Rząd francuski wskazuje najpierw, że zakaz będący przedmiotem postępowania głównego ma na celu zapobieganie nadmiernemu lub niewłaściwemu używaniu produktów leczniczych.

80 W tym względzie z orzecznictwa jasno wynika, że taki cel przyczynia się do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony zdrowia publicznego (zob. podobnie wyrok z dnia 19 maja 2009 r., Apothekerkammer des Saarlandes i in., C-171/07 i C-172/07, EU:C:2009:316, pkt 32–34).

81 Następnie, zważywszy, że oferty promocyjne, takie jak oferty rozpatrywane w postępowaniu głównym, mogą zachęcać zainteresowanych do zakupu, jak również ewentualnie, do nadużywania produktów leczniczych, należy stwierdzić, iż zakaz takich ofert jest odpowiedni do zapewnienia realizacji celu ochrony zdrowia publicznego.

82 Wreszcie, co się tyczy koniecznego charakteru owego zakazu, A uważa, że oznacza on w istocie uznanie wszelkiej obniżki cen za stanowiącą potencjalną zachętę do nadużywania produktów leczniczych z uwagi na to, iż w jego ramach nie określono żadnego progu, od którego ofertę promocyjną należy uznać za powodującą nadmierne używanie produktów leczniczych. Ponadto wspomniany zakaz dotyczy również produktów parafarmaceutycznych.

- 83 W tym względzie i w zakresie, w jakim Trybunał nie dysponuje wystarczającymi informacjami na temat ewentualnego istnienia bardziej precyzyjnych warunków regulujących stosowanie zakazu ofert promocyjnych, a w szczególności co do tego, czy zakaz ten dotyczy promocji wyłącznie produktów leczniczych, czy też również produktów parafarmaceutycznych, do sądu krajowego należeć będzie zbadanie, w jaki sposób rozpatrywany zakaz jest konkretnie stosowany i czy takie stosowanie zakazu wykracza w stosownym przypadku poza to, co jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego.
- 84 Z całości powyższych rozważań wynika, że na drugą część zadanego pytania należy odpowiedzieć, iż dyrektywę 2000/31 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego zakazującego aptekom stosowania ofert promocyjnych mających na celu przyznanie rabatu od całkowitej kwoty zamówienia produktów leczniczych w przypadku przekroczenia pewnej kwoty pod warunkiem jednak, że zakaz taki ma wystarczająco określony zakres i w szczególności jest skierowany wyłącznie do produktów leczniczych, a nie do zwykłych produktów parafarmaceutycznych, czego zbadanie należy do sądu odsyłającego.

W przedmiocie trzeciej części zadanego pytania

- 85 W trzeciej części pytania sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy dyrektywę 2000/31 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim, uregulowania krajowego zobowiązującego apteki sprzedające takie produkty lecznicze do udostępnienia w trakcie procesu zamawiania produktów leczniczych przez Internet kwestionariusza o stanie zdrowia.
- 86 W niniejszym przypadku rozpatrywane uregulowanie krajowe uzależnia potwierdzenie pierwszego zamówienia na produkty lecznicze złożonego przez pacjenta przez stronę internetową odnośnej apteki od wcześniejszego wypełnienia kwestionariusza o jego stanie zdrowia.
- 87 W tym względzie należy zauważyć, że zgodnie z art. 2 lit. h) ppkt (i) dyrektywy 2000/31 „dziedzina podlegająca koordynacji” dotyczy wymagań związanych z wykonywaniem działalności polegającej na świadczeniu usług społeczeństwa informacyjnego, takich jak w szczególności wymagania dotyczące zawartości usługi, łącznie z mającymi zastosowanie do umów.
- 88 Zważywszy, że środek rozpatrywany w postępowaniu głównym określa warunki zawarcia umowy sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, oraz sposób, w jakim farmaceuta ma prowadzić działalność sprzedażową i doradczą przez Internet, należy go uznać za wchodzący w zakres „dziedziny podlegającej koordynacji” w rozumieniu dyrektywy 2000/31.
- 89 W konsekwencji zastosowanie znajduje art. 3 ust. 2 dyrektywy 2000/31, zgodnie z którym państwo członkowskie przeznaczenia usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych nie może co do zasady ograniczać swobody świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego pochodzących z innego państwa członkowskiego.
- 90 Tymczasem środek taki jak rozpatrywany w postępowaniu głównym w sposób oczywisty może mieć skutek zniechęcający dla pacjentów pragnących dokonywać zakupu produktów leczniczych przez Internet i stanowi w konsekwencji takie ograniczenie.

- 91 Należy zatem zbadać, zgodnie z art. 3 ust. 4 lit. a) tej dyrektywy, czy środek taki realizuje cel określony w tym przepisie i czy jest on odpowiedni dla zagwarantowania jego realizacji oraz czy nie wykracza poza to, co jest konieczne do jego osiągnięcia.
- 92 Przede wszystkim, aby uzasadnić wspomniany środek, rząd francuski powołuje się na cel polegający na zapewnieniu pacjentowi indywidualnej porady w celu jego ochrony przed niewłaściwym stosowaniem produktów leczniczych.
- 93 W tym względzie należy zauważyć, że Trybunał uznał już, iż taki cel w postaci ochrony zdrowia publicznego jest zgodny z prawem (zob. podobnie wyrok z dnia 11 grudnia 2003 r., Deutscher Apothekerverband, C-322/01, EU:C:2003:664, pkt 106).
- 94 Prawdą jest, że używanie produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, co do zasady nie niesie z sobą ryzyka podobnego do ryzyka produktów leczniczych wymagających recepty (zob. podobnie wyrok z dnia 11 czerwca 2020 r., ratiopharm, C-786/18, EU:C:2020:459, pkt 36). Nie można jednak wykluczyć, że pewne ryzyko może również wynikać ze stosowania produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej.
- 95 Środek rozpatrywany w postępowaniu głównym realizuje zatem cel ochrony zdrowia publicznego, o którym mowa w art. 3 ust. 4 lit. a) dyrektywy 2000/31.
- 96 Rząd francuski podnosi, że kwestionariusz lekarski taki jak ten, którego dotyczy postępowanie główne, jest konieczny w zakresie, w jakim odnośny farmaceuta nie przyjmuje pacjenta w lokalu swojej apteki, a zatem nie ma możliwości bezpośredniej z nim rozmowy. Farmaceuta ten nie może w związku z tym udzielać pacjentowi porad z własnej inicjatywy. W tych okolicznościach należy uznać, że ów kwestionariusz pozwala farmaceucie lepiej zapoznać się z zainteresowanym pacjentem oraz poprzez rozpoznanie ewentualnych przeciwwskazań zapewnić mu wydanie najbardziej odpowiednich produktów leczniczych.
- 97 W istocie takie rozważania pozwalają uznać, że rozpatrywany w postępowaniu głównym środek jest zdatny do zapewnienia ochrony zdrowia pacjenta.
- 98 Wreszcie, w odniesieniu do koniecznego charakteru takiego środka, A podnosi, że zarządzenie w sprawie dobrych praktyk w zakresie wydawania produktów leczniczych zapewnia już to, że pacjenci mogą korzystać ze zindywidualizowanych porad, wymagając, aby wirtualne apteki umożliwiły im interaktywną rozmowę z farmaceutą. A zauważa również, że zamówione przez zainteresowaną osobę poprzez stronę internetową A ilości produktów leczniczych są kontrolowane indywidualnie dla każdego przypadku na podstawie różnych czynników, w tym m.in. historii zamówień dokonanych przez tę osobę. Kontrole te są wystarczające, aby zapobiec ryzyku niewłaściwego stosowania produktów leczniczych. Środek rozpatrywany w postępowaniu głównym wykracza zatem poza to, co jest konieczne.
- 99 Trybunał orzekł już jednak, że zwiększenie elementów interaktywnych istniejących na stronie internetowej, z których klient byłby zmuszony skorzystać przed dokonaniem zakupu produktów leczniczych stanowi środek dopuszczalny, w mniejszym stopniu naruszający swobodę przepływu towarów niż zakaz sprzedaży produktów leczniczych przez Internet, który pozwala równie skutecznie zrealizować cel ograniczenia ryzyka niewłaściwego używania produktów leczniczych zakupionych przez Internet (zob. podobnie wyrok z dnia 11 grudnia 2003 r., Deutscher Apothekerverband, C-322/01, EU:C:2003:664, pkt 112–114).
- 100 W świetle tego orzecznictwa oraz zakresu swobodnego uznania przyznanego państwowemu członkowskim, przypomnianego w pkt 71 niniejszego wyroku, uregulowanie krajowe takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym nie wydaje się wykraczać poza to, co jest konieczne do zapewnienia realizacji zamierzonego celu.

- 101 Ponadto, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 148 opinii, możliwość skonsultowania się przez pacjenta z farmaceutą przed złożeniem zamówienia, nawet w połączeniu z kontrolą ilości zakupionych przez zainteresowanego produktów, nie stanowi środka równie skutecznego co uprzednia kontrola za pomocą wcześniejszego zebrania od pacjenta informacji.
- 102 Z powyższego wynika, że na trzecią część zadanego pytania należy odpowiedzieć, iż dyrektywę 2000/31 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim, uregulowania krajowego zobowiązującego apteki sprzedające takie produkty lecznicze do udostępnienia w trakcie procesu zamawiania produktów leczniczych przez Internet kwestionariusza o stanie zdrowia.

W przedmiocie czwartej części zadanego pytania

- 103 W czwartej części pytania sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy dyrektywę 2000/31 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim, uregulowania krajowego zakazującego aptekom sprzedającym takie produkty lecznicze posługiwania się odpłatnym serwisem reklamy kontekstowej w wyszukiwarkach i porównywarkach cen.
- 104 Takie uregulowanie może ograniczać możliwości zaprezentowania się przez aptekę potencjalnym klientom zamieszkałym w innym państwie członkowskim i promowania oferowanej przez tę aptekę usługi sprzedaży jej produktów przez Internet.
- 105 W tych okolicznościach wspomniane uregulowanie należy uznać za ograniczenie swobody świadczenia usługi społeczeństwa informacyjnego będące odstępstwem od zasadniczego zakazu wynikającego z art. 3 ust. 2 dyrektywy 2000/31.
- 106 Należy zatem zbadać, zgodnie z art. 3 ust. 4 lit. a) tej dyrektywy, czy rozpatrywany w postępowaniu głównym zakaz realizuje cel określony w tym przepisie i czy jest on odpowiedni dla zagwarantowania jego realizacji oraz czy nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.
- 107 Jak wskazał rząd francuski na rozprawie przed Trybunałem, wydaje się, że rząd francuski uzasadnia zakaz posługiwania się odpłatnym serwisem reklamy kontekstowej w wyszukiwarkach i porównywarkach cen ryzykiem jej wpływu na zrównoważony rozdział aptek stacjonarnych na całym terytorium kraju, ponieważ tego rodzaju reklama kontekstowa może powodować koncentrację sprzedaży produktów leczniczych w rękach dużych aptek.
- 108 W tym względzie Trybunał uznał już, że cel polegający na zapewnieniu pewnego i należytej jakości zaopatrzenia ludności w produkty lecznicze na terytorium kraju może uzasadniać ograniczenie w handlu między państwami członkowskimi w zakresie, w jakim cel ten przyczynia się do ochrony zdrowia i życia ludzi (zob. podobnie wyrok z dnia 18 września 2019 r., VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, pkt 68 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 109 Ponieważ zakaz będący przedmiotem postępowania głównego realizuje w ten sposób cel ochrony zdrowia publicznego, o którym mowa w art. 3 ust. 4 lit. a) dyrektywy 2000/31, należy ocenić, czy jest on odpowiedni dla zagwarantowania jego realizacji oraz czy nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

- 110 Trybunał orzekł już, że gdy brak jest pewności co do istnienia lub znaczenia zagrożeń dla zdrowia osób, ważne jest, by zainteresowane państwo członkowskie mogło podjąć środki ochronne, nie czekając na pełną realizację tych zagrożeń. Ponadto zainteresowane państwo członkowskie może podjąć środki, które w najszerszym możliwym zakresie zmniejszają zagrożenie dla zdrowia publicznego, w tym dotyczące pewnego i należytej jakości zaopatrzenia ludności w produkty lecznicze (wyrok z dnia 18 września 2019 r., VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, pkt 72 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 111 Niemniej jednak do państw członkowskich należy w każdym konkretnym przypadku w szczególności przedstawienie dowodów na to, że przyjęty środek stanowiący odstępstwo od podstawowej swobody jest właściwy i konieczny (zob. podobnie wyrok z dnia 18 września 2019 r., VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, pkt 69, 70 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 112 Tymczasem należy zauważyć, że rząd francuski nie poparł swojego ogólnego twierdzenia, przedstawionego w pkt 107 niniejszego wyroku, żadnym szczególnym dowodem. Takie twierdzenie nie może zatem spełniać wymogu przedstawienia dowodu określonego w poprzednim punkcie.
- 113 W konsekwencji do sądu odsyłającego będzie należało zbadanie w sposób obiektywny, czy dowody, które w stosownym przypadku zostałyby mu przedstawione, pozwalają w sposób racjonalny stwierdzić, że wybrane środki są odpowiednie dla realizacji zamierzonych celów, a także czy jest możliwe osiągnięcie tych celów za pomocą środków mniej ograniczających (zob. analogicznie wyrok z dnia 18 września 2019 r., VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, pkt 70 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 114 Z powyższego wynika, że na czwartą część zadanego pytania należy odpowiedzieć, iż dyrektywę 2000/31 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego zakazującego aptekom sprzedającym takie produkty lecznicze posługiwania się odpłatnym serwisem reklamy kontekstowej w wyszukiwarkach i porównywarkach cen, chyba że zostanie należycie wykazane przed sądem odsyłającym, że uregulowanie to jest odpowiednie dla zagwarantowania realizacji celu ochrony zdrowia publicznego oraz nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.
- 115 Mając na uwadze całość powyższych rozważań, na zadane pytanie należy odpowiedzieć, że wykładni dyrektywy 2000/31 należy dokonywać w ten sposób, że:
- nie stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego zakazującego aptekom zwracania się z ofertą do klientów za pomocą określonych metod i środków, w szczególności takich, które polegają na masowej dystrybucji listów z reklamami i ulotek reklamowych przeznaczonych do celów reklamowych poza ich lokalem, pod warunkiem, iż uregulowanie to nie prowadzi do uniemożliwienia odnośnemu usługodawcy prowadzenia jakiegokolwiek reklamy poza lokalem jego apteki, bez względu na nośnik lub zakres tej reklamy, czego zbadanie należy do sądu odsyłającego;
  - nie stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego zakazującego aptekom stosowania ofert promocyjnych mających na celu przyznanie rabatu od całkowitej kwoty zamówienia produktów leczniczych w przypadku przekroczenia pewnej kwoty pod warunkiem jednak, że zakaz taki ma wystarczająco określony zakres i w szczególności odnosi się wyłącznie do produktów leczniczych, a nie do zwykłych produktów parafarmaceutycznych, czego zbadanie należy do sądu odsyłającego;

- nie stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego zobowiązującego apteki sprzedające takie produkty lecznicze do udostępnienia w trakcie procesu zamawiania produktów leczniczych przez Internet kwestionariusza o stanie zdrowia;
- stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego zakazującego aptekom sprzedającym takie produkty lecznicze posługiwania się odpłatnym serwisem reklamy kontekstowej w wyszukiwarkach i porównywarkach cen, chyba że zostanie należycie wykazane przed sądem odsyłającym, że uregulowanie to jest odpowiednie dla zagwarantowania realizacji celu ochrony zdrowia publicznego oraz nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

W przedmiocie kosztów

¹¹⁶ Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Wykładni dyrektywy 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywy o handlu elektronicznym) należy dokonywać w ten sposób, że:

- **nie stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego zakazującego aptekom zwracania się z ofertą do klientów za pomocą określonych metod i środków, w szczególności takich, które polegają na masowej dystrybucji listów z reklamami i ulotek reklamowych przeznaczonych do celów reklamowych poza ich lokalem, pod warunkiem jednak, iż uregulowanie to nie prowadzi do uniemożliwienia odnośnemu usługodawcy prowadzenia jakiegokolwiek reklamy poza lokalem jego apteki, bez względu na nośnik lub zakres tej reklamy, czego zbadanie należy do sądu odsyłającego;**
- **nie stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego zakazującego aptekom stosowania ofert promocyjnych mających na celu przyznanie rabatu od całkowitej kwoty zamówienia produktów leczniczych w przypadku przekroczenia pewnej kwoty pod warunkiem jednak, że zakaz taki ma wystarczająco określony zakres i w szczególności odnosi się wyłącznie do produktów leczniczych, a nie do zwykłych produktów parafarmaceutycznych, czego zbadanie należy do sądu odsyłającego;**

- nie stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego zobowiązującego apteki sprzedające takie produkty lecznicze do udostępnienia w trakcie procesu zamawiania produktów leczniczych przez Internet kwestionariusza o stanie zdrowia;
- stoi ona na przeszkodzie stosowaniu przez państwo członkowskie przeznaczenia w odniesieniu do usługi sprzedaży przez Internet produktów leczniczych, które nie podlegają obowiązkowi wydania recepty lekarskiej, względem usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim uregulowania krajowego zakazującego aptekom sprzedającym takie produkty lecznicze posługiwania się odpłatnym serwisem reklamy kontekstowej w wyszukiwarkach i porównywarkach cen, chyba że zostanie należycie wykazane przed sądem odsyłającym, że uregulowanie to jest odpowiednie dla zagwarantowania realizacji celu ochrony zdrowia publicznego oraz nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

Podpisy